4.3. Yesrib

Arap yarımadasının batısında yer alan Hicaz bölgesinin Kızıldeniz'e yakın olan şehirlerinde biri olan Yesrib, Mekke'nin kuzeyinde yer alıyordu. Su kaynakları bakımından oldukça zengin bir şehirdi. Şehrin içerisinde ve etrafındaki akarsular ve tabanındaki su kaynakları bu zenginliğin en önemli unsurlarıydı. Bu sebeple de çok sayıda su kuyusu bulunmaktaydı.

Peygamberimizin doğumundan önce Yesrib'de Evs ve Hazreç'ten oluşan Putperest Araplar ile Yahudiler olmak üzere iki büyük topluluk yaşamaktaydı. Bunlar birbirlerinin inançlarına müdahale etmiyorlar kendi inançlarını uyguluyorlar, ancak ticari ilişkiler ve bazı özel merasimlerde bir araya geliyorlardı. Putperestlik Yesrib'de Yahudilikten daha yaygındı. Yahudiler semavi bir dine inandıkları için Yesrib'deki Araplara göre kendilerini üstün kabul ederlerdi.

Yesrib'e yüzyıllar önce gelip yerleşen Yahudiler burada kaleye benzeyen konaklar inşa etmişler, tarım ve çeşitli sanatlarla uğraşıp kısa sürede güçlenmişlerdi. Yesrib'in ilk yerleşimcileri olan Amalika ve Cürhümlüler'i Yesrib'den çıkarıp şehre hâkim duruma gelmişlerdi. Yesrib'in yerleşim birimi hâline gelmesinde Yahudi kabileleri Beni Kurayza, Beni Kaynuka ve Beni Nadir önemli rol oynamışlardır. Bu Yahudi kabilelere göre Hz. İsa'dan sonra gelecek yeni Peygamber Yahudi olacak ve Medine'den çıkacaktır. [45]

Yesrib'deki en önemli Arap kabillerden olan Evs ve Hazreç'in anavatanları Yemen'di. Yemen'de meydana gelen büyük Arim seli felaketinden sonra Yesrib ve civarına yerleşmişlerdi. Yahudilere tâbi olarak yaşamaya başlayan bu kabileler, siyasal ve ekonomik baskılara, hatta bazan onur kırıcı çirkin davranışlara maruz kaldılar. Sayıca daha az olan Evsliler, Kurayza ve Nadiroğulları ile Hazrecliler de Beni Kaynuka ile ittifak kurdular. Daha sonra Evs ve Hazreç Arabistan Yarımadasındaki önemli devletlerden biri olan Gassaniler'den ve müttefik Arap kabilelerinden destek alarak Yahudiler'e üstünlük sağladılar ve şehrin hakimiyetini ele geçirdiler.

Zamanla Yahudiler kendilerinden geleceğine inandıkları son peygamberin Evs ve Hazreç kabilelerine karşı kendilerine yardım edeceğine inanmaya başladılar. Bir süre sonra Yahudilerin kışkırtması ile Evs ve Hazreç kabileleri birbirine düşerek yıllarca savştılar.

Evs ve Hazreç kabileri içinde Arabistan Yarımadasının bazı bölgelerinde yaşadığı bilinen Hz İbrahim'e indirilen vahye göre yaşayan Hanifler de vardı. Ancak Yesrib'deki Araplar, Hz. İbrahimle yayılan Haniflikten çok uzaklaşmış, inançlarına putperestliği yerleştirmiş ve ibadetlerinin içini şirk unsurlarıyla doldurmuşlardı.

Yesrib, Mekke'nin kuzeyinde yer alan, su kaynakları ve hurmalıkları bakımından oldukça zengin bir şehirdir.

45. Nebi Bozkurt, Mustafa Sabri Küçükaşcı, "Medine", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, , C 28, s 305-311.

BİR GECE

Ondört asır evvel, yine bir böyle geceydi,
Kumdan, ayın ondördü, bir öksüz çıkıverdi!
Lâkin o ne hüsrandı ki: Hissetmedi gözler;
Kaç bin senedir, hâlbuki, bekleşmedelerdi!
Nerden görecekler? Göremezlerdi tabî'î:
Bir kere, zuhûr ettiği çöl en sapa yerdi;
Bir kere de, ma'mure-i dünyâ, o zamanlar,
Buhranlar içindeydi, bugünden de beterdi.
Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerdi!
Fevzâ bütün âfâkını sarmıştı zemînin
Salgındı, bugün Şark'ı yıkan, tefrika derdi.

Derken, büyümüş, kırkına gelmişti ki öksüz,
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi!
Bir nefhada kurtardı insanlığı o ma'sum,
Bir hamlede kayserleri, kisrâları serdi!
Aczin ki, ezilmekti bütün hakkı, dirildi;
Zulmün ki, zevâl akılına gelmezdi, geberdi!
Âlemlere, rahmetti, evet, Şer'-i mübîni,
Şehbâlini adl isteyenin yurduna gerdi.
Dünya neye sâhipse, onun vergisidir hep;
Medyûn ona cem'iyyeti, medyûn ona ferdi.
Medyûndur o ma'sûma bütün bir beşeriyyet...
Yâ Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret.

Mehmet Akif Ersoy

Hilvan, 11 Rebîülevvel 1347

(28 Ağustos 1928)